

**LEWENSORIËTERING
GEMEENSKAPLIKE TAAK VIR ASSESSERING: DEEL A
ONDERWYSERSGIDS**

Geagte LO-onderwyser

Dankie vir u verbintenis tot LO en vir u rol om die geloofwaardigheid van hierdie vak te laat toeneem. LO het 'n baie kort geskiedenis en ons werk almal saam om die houdings wat met hierdie vak geassosieer word te verbeter en om dit meer relevant en waardevol vir ons leerders te maak.

Deur hierdie boekie deur te werk, behoort elke leerder sy/haar vermoë te ontwikkel om die volgende te doen:

1. Word aktiewe leerders. Moedig hulle aan om die begrippe wat in die klas geleer word, te neem en die probleme wat ondersoek word, te konfronteer, om data te versamel en te ontleed en om argumente deur bespreking te formuleer.
2. Aanvaar verantwoordelikheid vir hul eie navorsing, besinning en leer.
3. Ondersoek hoe hulle oor verskillende kwessies dink en voel en wees oop daarvoor om uit die menings van ander te leer.
4. Wees gefokus in hul denke en verkry duidelikheid oor wat hulle gaan skryf voordat hulle hul gedagtes en menings op papier neerskryf. Dit sal verseker dat hul antwoorde logies en geldig is. 'n Persoonlike worsteling met en insig in die begrippe word vereis om dit ten volle te realiseer.

Help asseblief u leerders om persoonlik en in gesprek met hul klas met hierdie onderwerp gemoeid te raak. Help leerders om hulle gedagtes duidelik en met insig oor te dra en probeer om in hulle 'n passie vir geregtigheid aan te wakker. Leerders moet veilig voel om hul menings vrylik te deel.

Ons moet onverskilligheid in ons leerders uitdaag en hulle uitnoui om met 'n gewete en doel in die hede te leef. Die vrae wat gestel word, moet ons leerders se eie bewustheid van kwessies verdiep, nie net om te weet wat aangaan nie, maar ook om die langtermynimplikasies of gevolge te verstaan indien hierdie kwessies voortduur of vererger, ens. Raak betrokke by hierdie gesprekke en bespreek: "Is daar 'n beter manier?"

GTA DEEL A:

Neem asseblief kennis:

- Vraag 1, 2 en 4 verskyn in die Onderwysersgids en die Leerderwerkboek.
- Vraag 3 word nou slegs in hierdie Onderwysersgids ingesluit en nie in die Leerderwerkboek nie. Sien instruksies op bladsy 22.
- Vraag 4 – die kreatiewe antwoord tel uit 60 punte. Maak asseblief seker dat u **die punt** wat u leerders vir hierdie afdeling behaal halveer en dat hierdie gehalveerde punt by die punt wat vir Vraag 3 behaal word, gevoeg word om die GTA Deel A-totaal uit 50 punte te verkry.

GTA DEEL B:

Berei asseblief u leerders voor om die GTA Deel B-opstel te skryf. Maak seker dat leerders die korrekte formaat van beredeneerde opstelskryf volg. Ons sal na die sleutel-elemente en struktuur kyk wanneer dit tydens nasionale moderering van interne GTA Deel B-nasienwerk geassesseer word. Die gehalte van die argument binne die opstel is baie belangriker as die hoeveelheid wat oor die argument geskryf word. Sien asseblief ondersteuningsdokumente oor beredeneerde opstelskryf op die IEB-webwerf.

Die tekste en vrae wat volg, is presiese weergawes van die tekste en vrae in die Leerderwerkboek. Die Onderwysersgids bevat egter die volgende bykomende inligting:

- Voorstelle vir klasbesprekings en voorgestelde antwoorde. Let asseblief daarop dat dit bloot VOORSTELLE is en nie alle moontlike antwoorde insluit nie.
- Vraag 3 en nasienriglyne vir Vraag 3.

Maak in u besprekings met u leerders voorsiening vir 'n aantal moontlike antwoorde uit baie hoeke, aangesien dit sal verseker dat u leerders verskynsels uit alle hoeke oorweeg, wat hulle meer volledig vir GTA Deel B sal voorberei.

DIE GROOT GAPING

[Bron: <<https://adventistvoice.com/2013/09/04/church-divided/>>, besoek 16/12/2019]

Vir 'n groot gedeelte van ons geskiedenis word samelewings al geskei deur rykdom, opvoedingspeile, ras, geslag, status, klas en, gevolglik, mag. Hierdie ongelykhede en verdelings duur oor die algemeen voort, word verskans en oorskry perke om geïnstitutionaliseer te word deur diegene in magposisies en deur diegene wat baie kan wen deur hierdie verdelings.

Groot kolle van ons wêreldsamelewing bly rassisties, vrouehaters, gierig, xenofobies, ens. en onverskillig teenoor baie van die uitdagings wat ander in die gesig staar. Gevolglik het die sosiale gaping tussen ons burgers bly toeneem. Verder het die gaping tussen die self en selfverwesening ook toegeneem. 'n Voorbeeld hiervan is die toename in siektes soos angs en depressie.

Ten spyte van die aansienlike probleme wat bestaan, bied ons huidige klimaat egter baie geleenthede vir herlewing en jongmense oor die hele wêreld tree as die katalisator vir verandering op. Ons moet gemotiveer word deur die daaglikse skendings van morele, ekonomiese en politieke geregtigheid in ons wêreld. Ons samelewingsuitdaging is om die krag in te span wat ons nodig het om 'n nuwe kultuur te vorm wat inklusief, onpartydig en verantwoordbaar is, en een wat gelyke geleenthede vir die meerderheid bied. Hierbenewens moet 'n sentrale organiseringsbeginsel van ons samelewing herbou word sodat ons geesteswelsyn en ons vermoë om heel te wees geprioritiseer word.

[Bron: The key to unlocking diversity, <<https://www.forbes.com/sites/shereatcheson/2018/11/30/allyship-the-key-to-unlocking-the-power-of-diversity/#2551804449c6>>, besoek 18/12/2019]

NOTA AAN LEERDER

Die doel van die 2020 Lewensoriëntering GTA sal wees om jou uit te daag om konsepte van ongelykheid, marginalisering en die afwesigheid daarvan om te behoort te ondersoek, om oor die faktore wat hierdie kwessies in die samelewing veroorsaak te besin en om huidige wêreldvoorbeelde van waar hierdie ongelykhede bestaan te ondersoek.

Deur die ontleding van spesifieke kontekstuele bronne en die verpligte assesseringstake sal daar van jou verwag word om jou eie waardes, oortuigings en emosies, en dié van ander, rakende hierdie kwessies te ondersoek en daaroor te besin.

Jy sal ook uitgedaag word om na binne te kyk om jou eie rol as veranderingsagent (katalisator) op die terreine wat uitgelig word te besef en te oorweeg.

Die vaardighede van kritiese denke, hersiening van kontekste en intelligente probleemoplossing sal ondersoek en geassesseer word.

Die LO-temas hieronder sal in die GTA Deel A- en GTA Deel B-taak geïntegreer word:

- Ontwikkeling van die self in die samelewing
- Demokrasie en menseregte
- Sosiale en omgewingsverantwoordelikhede
- Die werkwêreld

ASSESSERINGSVEREISTES

Vraag 3 (20 punte) en Vraag 4 (60 punte wat tot 30 punte gehalveer sal word) is verpligte vrae vir assessering. Vraag 3 sal op 'n vasgestelde tyd deur jou LO-onderwyser aan jou gegee word om onder beheerde omstandighede in die klas te voltooi.

Werk asseblief Vraag 1 en 2 saam met jou eweknieë deur en let sorgvuldig op die kommentaar en waarnemings van ander. Dit sal jou help met jou begrip van die veelvuldige perspektiewe wat met elke kontekstuele bron verband hou waaraan jy dalk nog nie voorheen gedink het nie. 'n Begrip van die perspektiewe van ander sal jou help om kwaliteitantwoorde in die werklike GTA Deel A- en GTB Deel B-assessering te verskaf.

Maak asseblief seker dat jy toereikende detail in jou antwoorde verskaf wat jou antwoorde in beide die GTA Deel A- en GTA Deel B-assessering betref. Jy moet diep nadink oor elke vraag en verseker dat jou menings en gedagtes deur geldige redes ondersteun word.

Neem asseblief kennis: Hierdie gemeenskaplike taak vir assessering het geen politieke agenda nie. Die doel daarvan is om gesprekke en bedagsaamheid te genereer wat jongmense sal inspireer om positiewe tussenkoms te ontwikkel.

VRAAG 1

DIE KRAG DAARVAN OM TE BEHOORT: 'N OORSIG

Doel: Daar sal van jou verwag word om konsepte van behoort aan en vervreemding van spesifieke groepe binne 'n kleiner en 'n groter sosiale konteks vanuit jou eie perspektief en dié van ander te oorweeg. Jy sal ook definisies, tipes en meganismes van marginalisering en ongelykheid, sowel as die sosiale en sielkundige gevolge hiervan moet ondersoek.

1.1 OM TE BESTAAN IS OM TE BEHOORT

BRON 1

Samehorigheid

Samehorigheid is die menslike emosionele behoefte om 'n aanvaarde lid van 'n groep te wees. Mense het 'n "inherente" begeerte om te behoort en 'n belangrike deel van iets groter as hulself te wees. Die behoefte om te behoort is die behoefte om aandag aan en van ander te gee en te ontvang.

Om te behoort of nie te behoort nie kan die gevolg van die keuses van jouself of ander wees. Sonder die gevoel dat hulle behoort kan mense hulself nie duidelik identifiseer nie en sukkel hulle om met ander te kommunikeer en hulself met hul omgewing in verband te bring.

Studies het bewys dat samehorigheid so 'n fundamentele menslike motivering is dat ons die gevolge van nie behoort nie ernstig beleef. As dit nie so fundamenteel was nie, sou die gebrek aan behoort nie

so 'n impak op ons gehad het nie.

Hierdie begeerte is universeel – die behoefte om te behoort word oor alle kulture heen en in verskillende tipes mense aangetref.

Daar is bewyse dat wanneer individue aanvaar, verwelkom of ingesluit word, dit daartoe lei dat hierdie individue positiewe emosies soos geluk, ekstase, kalmte en tevredenheid ervaar. Wanneer individue egter verwerp of uitgesluit word, ervaar hulle sterk negatiewe emosies soos angs, jaloesie, depressie en hartseer.

'n Gebrek aan konstante, positiewe verhoudings word met 'n verskeidenheid van uitkomst verbind. Mense met 'n gebrek aan samehorigheid is meer geneig tot gedragsprobleme soos misdadigheid en selfmoord, en ly aan toenemende geestes- en liggaamlike siektes. Dit lyk dus gepas om samehorigheid en gehegtheid as 'n behoefte in plaas van bloot 'n begeerte te beskou.

[Aangepas en vertaal uit: Wikipedia, 24/11/2019, Belongingness, <<https://en.wikipedia.org/wiki/Belongingness>>]

[Images: The danger of Belonging, <<https://www.psychologytoday.com/us/blog/understand-other-people/201809/the-danger-in-belonging>>, besoek 18/12/2019]

BRON 2**Diversiteit en insluiting is nie wat saak maak nie – om te behoort, is wat tel****'n Gevoel wat jy nooit vergeet nie**

Elke mens kan aan 'n oomblik dink toe hy of sy gevoel het hy of sy behoort nie. Dit is nie 'n gevoel wat 'n mens vergeet nie. Selfs as kind ontwikkel jy 'n aanvoeling daarvoor. Uitsluiting maak seer en om aan tye te dink toe jy nie ingepas het nie as gevolg van iets wat jy nie kon beheer nie, kan jou direk terugvoer na daardie hartseer hol-kol-op-jou-maag-gevoel.

Elkeen van ons het al daardie oomblikke gehad. Miskien is jy as kind geboelie of was jy altyd die laaste een om vir die sportspan gekies te word. Miskien was jou oomblik toe jy na 'n nuwe land geïmmigreer het of by 'n nuwe maatskappy begin werk het. Miskien voel jy genoodsaak om jou godsdienstige oortuigings, jou aksent of jou seksuele oriëntasie as onbelangrik af te maak of vir jou kollegas weg te steek. Voortspruitend uit ons eie geskiedenis is daar so baie miskiens en so baie oomblikke vir elkeen van ons toe ons, om watter rede ook al, gevoel het ons behoort nie.

Die ongeëwenaarde krag daarvan om te behoort en die nadelige effek daarvan om nie te behoort nie speel hulle elke dag in ons samelewing uit. Die onlangse tragedie in Nieu-Seeland is 'n pynlike voorbeeld van wat gebeur wanneer party van ons medemensel behandel word asof hulle nie behoort nie, maar ook van die kragtige en versterkende boodskappe wat 'n gemeenskap en land saambind wanneer die weergalmende reaksie op hulle is: Ja, jy behoort.

Dink aan daardie sielsvernietigende gevoel van om nie te behoort nie. Verbeel jou nou jy het elke dag daarmee te doen. Het jy al ooit gewonder of die kollegas wat rondom jou sit, voel asof hulle belangrike dele van hul persoonlike identiteit uit hul professionele persona moet uitfiltreer? Of hulle 'n deel van hul lewe elke dag by die deur moet laat? Hoe pynlik moet dit nie wees om hierdie gevoel van uitsluiting elke dag te verduur net om 'n bestaan te maak nie? En tog gebeur dit die hele tyd.

Met al ons gepraat oor diversiteit en insluiting besef ons dikwels nie dat net omdat iemand in ons organisasie *ingesluit* is, dit beslis nie beteken dat hulle voel hulle *behoort* nie. Tensy die mense in jou organisasie waarlik voel dat hulle behoort, ongeag hoe uiteenlopend hulle ook al is, sal jy nooit die volle potensiaal van die talent wat jy so hard gewerk het om te lok verwesenlik nie. Om te behoort is 'n fundamentele menslike behoefte, 'n woord wat in enige taal of kultuur vertaal kan word, en 'n gevoel wat elke mens bedraad is om te wil hê. Die mees weldeurdagte diversiteit- en insluitingstrategieë sal soveel meer bereik in kulture waar mense voel hulle behoort, want wanneer ons gesien en waardeer word vir wie ons regtig is – *ons eie unieke en outentieke self* – floreer ons, en so ook die mense rondom ons.

Om beter in te pas sal mense hul bes probeer om by die dominante kultuur aan te pas. As dit beteken hulle moet 'n deel van hulself as onbelangrik afmaak, sal hulle dit doen – 'n verskynsel bekend as afskerming of maskering. Navorsing toon dat mense in 'n baie groter mate by die werk maskeer as wat ons ooit gedink het. 'n Deloitte-studie van meer as 3 000 mense het bevind dat 61% van mense by die werk minstens een dimensie afskerm. Nog meer as hulle swart (79%) of gay (83%) is.

Afskerming is uitputtend. Die gevoel dat jy voortdurend "iemand anders" moet wees om "kultureel in te pas" is soos om van binne af versmoor te word. Wanneer organisasies egter daarin slaag om 'n kultuur van om te behoort skep, is die voordele enorm – hoër

werknemerbetrokkenheidtellings, 'n sterker talenthandelsmerk, laer uitputting, minder siekdae, verbeterde produktiwiteit, beter kommunikasie en spanne wat voluit funksioneer wat innovasie en samewerking betref.

Nóú verwant aan 'n kultuur van om te behoort, is die idee van sielkundige veiligheid – die oortuiging dat jy nie die risiko van verleentheid of verwerping loop nie; dat indien jy 'n goed bedoelde fout maak, jy nie gekritiseer sal word nie. Om nie te behoort nie, maak mense stil. Om te behoort, het die krag om idees vry te laat.

Omgewings met hoë sielkundige veiligheid is dié wat uiteenlopende perspektiewe werklik kan inspan, omdat mense nie daarvoor bekommerd is om hul woorde versigtig te kies of hulself te beskerm nie. In plaas hiervan, kan hulle op die span se mikpunte fokus en nie wegsgram van direkte of selfs konfronterende gesprekke nie, selfs met senior kollegas.

Soos alle vooruitgang is dit nooit perfek nie, maar die eindresultaat sal die moeite werd wees: 'n organisasie waar mense voel hulle behoort en, wat meer is, die kans vir jou om ook daar te werk en te behoort.

[Bron: Anita Sands, 26/03/2019, Diversity and inclusion aren't what matter. Belonging is what counts, <<https://medium.com/@AnitaSands/diversity-and-inclusion-arent-what-matter-belonging-is-what-counts-4a75bf6565b5>>, besoek 18/12/2019]

- 1.1.1 Kan jy dink aan 'n tyd toe jy gevoel het dat jy nie behoort nie? Oorweeg hoe jy gedurende hierdie tyd gevoel het en watter effek hierdie ervaring tot op hede op jou gehad het. (Indien jy gemaklik voel, sal dit wonderlik wees as jy hierdie ervaring(s) met jou klasmaats deel.)

Gee u leerders tyd om oor hierdie idees te besin. Moedig u leerders, na die tyd vir besinning, aan om te deel (maar sonder enige druk om dit te doen). U leerders sal daarby baatvind om van die ervarings van ander te hoor, veral indien party van hulle iemand op een of ander manier onwelkom laat voel het, en empatie sal aangemoedig word.

- 1.1.2 Na watter onlangse tragedie in Nieu-Seeland kan die outeur moontlik verwys? Hoe dink jy illustreer hierdie voorbeeld haar punt?

Op 15 Maart 2019 is meer as 50 Moslem-mense in 'n moskee in Christchurch, Nieu-Seeland, deur 'n wit heerssugtige gewapende man, Brenton Tarrant, doodgemaak. Hy staan tereg op 51 aanklagte van moord, 40 aanklagte van poging tot moord en een aanklag van terrorisme.

Daar word beweer dat Tarrant deel was/is van 'n berugte wêreldwye verregse netwerkwerf wat gevul is met anonieme boodskapborde vol geweldstaal en dreigemente teen Moslems en ander minderheidsgroepe. Hy het ook na bewering 'n aantal "gereelde, rassistiese Facebook-plasings" gedoen.

Hierdie werwe normaliseer teenimmigrante- en Islamofobiese sienings oor die "instroming" deur immigrante. Daar is geen manier om te weet hoe groot hierdie ondersteuningsgroepe is nie, aangesien ondersteuners onsigbaar is vir die algemene samelewing en binne die versteekte grense van hul huise ens. is. Daarom is die invloed van hierdie werwe verreikend.

Dit illustreer dat mense wat aan hierdie groepe "behoort", deur die haatspraak van ander bemagtig en beïnvloed word om op soortgelyke maniere op te tree of om mense van hierdie ras sleg te behandel ens. Die skietery was 'n kragtige boodskap aan Moslems dat hulle onwelkom is en dat hul lewens nie saak maak nie.

Na die skietvoorval het die hele Christchurch-gemeenskap, tesame met baie ander in die land en in die wêreld, egter in solidariteit verenig ter ondersteuning van die oorlewendes. Dit dra potensieel 'n boodskap teen dié van die Regtervleuelheerssugtiges oor – dat immigrante en Moslems wel in die land hoort en 'n reg het om skuiling teen oorlog ens. te soek.

- 1.1.3 Watter ander voorbeelde is daar waar mense nie 'n gevoel van om te behoort in die samelewing ervaar nie? Waaraan word hierdie mense gemeet of hoe word hulle negatief beskou deur die breër samelewing?

Gee u leerders tyd om aan voorbeelde in hul eie gemeenskap te dink of om 'n paar voorbeelde oor die wêreld na te vors en dit dan met hul eweknieë te deel. Laat leerders toe om veralgemeende of spesifieke voorbeelde te gee.

Byvoorbeeld:

Eie gemeenskap:

- ***die haweloses/bergies: vuil, mal, skuim, vullisrapers wat die land se hulpbronne uitput, ens. OF***
- ***senior burgers: vergete lede van die samelewing – suurstofdiewe, het nie meer enige nut nie, dien geen doel nie, ens.***

In die wêreld:

- ***vlugteling: skuim, diewe, vuil, nutteloos, put die land se hulpbronne uit***
- ***vroue en kinders in lande wat deur godsdienstige ekstremiste en militante regerings beheer word: kinderoppassers en tuisteskeppers, minder belangrik as mans, net goed vir een ding, hoef nie opgevoed te word nie, ens.***

- 1.1.4 Bespreek met jou klas hoe die emosionele en sielkundige toestand en gedrag van 'n persoon beïnvloed kan word indien hulle voortdurend verwerp voel of as hulle moet afskerm of maskeer wie hulle is.

Leerders kan hul antwoorde uit die inleidende paragrafe van die tekste in Vraag 1 (bladsy 3 en 4 van die Leerderwerkboek) onttrek. Die lys hieronder is nie omvattend nie – daar is 'n aantal aanvaarbare byvoegings.

Emosionele/sielkundige toestand – Hulle voel angstig, jaloers, depressief, hartseer, onveilig, kwaad, gefrustreerd, verward, magteloos, hopeloos en waardeloos.

Gevolglike gedrag – Mense met 'n gebrek aan samehorigheid is meer geneig tot gedragsprobleme soos misdadigheid en selfmoord, gewelddadige woedeuitbarstings en antisosiale gedrag, ly aan toenemende geestes- en liggaamlike siektes, voldoen aan die dominante kultuur en verloor 'n sin vir hulself, word stil – protesteer nie of staan nie op vir hulself nie, aanvaar die misbruik sonder weerstand, streef nie na 'n beter bestaan nie.

- 1.1.5 Hoe lyk *samehorigheid*? Watter gedrag en houdings veroorsaak dat ander ingesluit voel en 'n gevoel van om te behoort, ervaar?

Dit is belangrik om daarop te let dat houding aanvaarding oorsee lank voordat gedrag dit doen. Nieverbale leidrade wys in 'n persoon se lyftaal en gesigsuitdrukings wanneer daardie persoon ander nie aanvaar nie, selfs al sê hul woorde iets anders. Die lys hieronder is nie volledig nie ...

Houdings: van gelyke belang/waarde; verskillend, maar uniek; interessant en het spesifieke waarde; het dieselfde emosies, begeertes, hoop, ens.

Gedrag:

- ***Moenie 'n persoon probeer verander om soos jy te wees nie: laat ander toe om te voel soos hulle wil voel, om anders te wees, om anders te dink as jy, ens.***
- ***Doen moeite om iemand anders te leer ken sonder om hulle af te maak as onbelangrik of te verwag dat daardie persoon moeite met jou moet doen.***
- ***Neem tyd om die goeie in ander op te merk en uit te wys.***
- ***Glimlag vir ander en gebruik oop lyftaal.***
- ***Luister na ander, vra vrae en laat hulle toe om hul stories te vertel.***
- ***Gee mense 'n geleentheid om verbaal of met dade 'n bydrae te lewer.***
- ***Toon respek.***

- 1.1.6 Wat is die voordele van insluiting vir die individu en vir die organisasie/gemeenskap/samelewing?

Wanneer ons volgens die bron gesien en waardeer word vir wie ons regtig is, floreer ons, en so ook die mense rondom ons. Mense is meer betrokke en gee meer geredelik van hul tyd en kundigheid, hulle bly toegewyd en lojaal, het sterker immuunstelsels en wil deel wees van die gemeenskap, hulle is meer produktief, kommunikeer beter, voel vry om idees te deel en om te innoveer, hulle skram nie weg van konflik nie en dus kan mense griewe uitwerk en gehoor voel.

- 1.1.7 Wanneer kan om aan 'n groep te behoort, 'n nadeel vir jou en vir ander wees?

Wanneer die groep 'n negatiewe invloed op jou het, byvoorbeeld meer groepsdruk toepas om aan negatiewe houdings en gedrag te voldoen of om 'n sin vir self te verloor of om diskriminerend of verwerpend teenoor diegene buite jou verwysingsraamwerk te wees.

- 1.1.8 **Persoonlike doelwit/uitdaging:** In watter mate laat jy toe dat jou eie behoefte aan goedkeuring en aanvaarding die manier beïnvloed waarop jy op diegene buite jou verwysingsraamwerk reageer? (Bespreek dit gerus met jou klas indien jy gemaklik voel om dit te doen.)

Gee u leerders tyd om te dink en te besin en vra dan 'n paar brawe siele om te deel. Of fasiliteer andersins 'n veralgemeende bespreking van die vrae, d.w.s. wie deur die tipiese tiener geïgnoreer sal word ens.

1.1.9 Wat dink jy loop jy/ander mense mis wanneer jy/hulle sekere tipes/groepe mense verwerp?

'n Kans om iemand wat anders as jyself is te leer ken en om wyser te word – om iets nuuts te leer, om te groei in jou begrip van die lewe en van hoe ander dink en van hul ervarings, 'n geleentheid om nederig te bly en sonder 'n gevoel van selfvoldaanheid, 'n geleentheid om die gaping tussen mense te oorbrug, 'n geleentheid om 'n persoon se negatiewe persepsie van jou/mense soos jy wat aan jou soort groep behoort, te verander, om nuwe, interessante vriende te maak, 'n geleentheid om meer wêreldwys te wees (d.w.s. om met baie verskillende soorte mense te kan werk), 'n geleentheid om die wêreld 'n baie vriendeliker en meer inklusiewe plek te maak, 'n geleentheid om goed te voel oor jouself.

1.1.10 Hoe kan jy/jou vriende/jou skool ens. die verskille in ander vier en ander ingesluit laat voel en hulle 'n gevoel gee dat hulle behoort?

Dit word spesifiek met vraag 1.1.5. verbind en vra leerders om 'n dinkskrum te hou oor hoe hulle as 'n klas ander in hul eie gemeenskap meer ingesluit kan laat voel en 'n gevoel van om te behoort, kan laat verkry. Wat kan hulle in werking stel of fisies doen?

Voorbeelde:

- ***Identifiseer alle leerders wat pouse op hul eie sit en nooi hulle om by jou te sit.***
- ***Maak seker almal voel ingesluit en welkom tydens groepwerk.***
- ***Glimlag vir bedelaars wat na jou motorruit toe kom en moenie net jou venster toemaak of in 'n gefrustreerde toon vir hulle sê jy kan hulle nie help nie.***

1.2 GEBREKE IN DIE SAMELEWING

BRON 3

Marginalisering, ongelikheid, diskriminasie, minderhede en interseksionaliteit

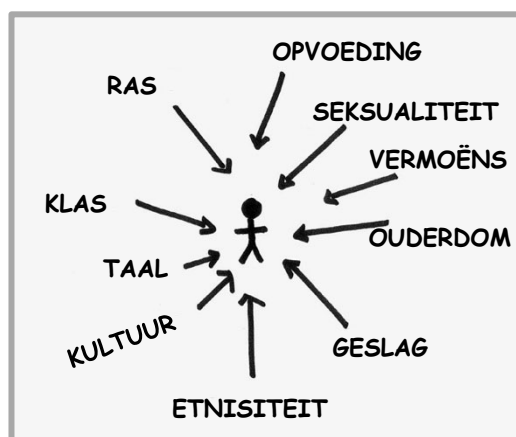
Marginalisering verwys na diegene in magposisies wat 'n sekere persoon of groep mense minder belangrik laat voel. Gemarginaliseerde persone word na die rand van die samelewing gedwing. Dit beroof hulle dan van die fasiliteite en geleenthede wat deur die niegemarginaliseerde groepe van die samelewing geniet word. Na hierdie omstandigheid word as *ongelykheid* verwys.

Marginalisering sit 'n ketting van gebeurtenisse aan die gang wat die posisie van gemarginaliseerdes net vererger. Hul eise word gewoonlik nie gehoor nie en hul begeertes en drome word deur die samelewing geïgnoreer. Dit word *diskriminasie* genoem.

Wanneer ons marginalisering probeer verstaan, moet ons ons fokus op die minderhede in ons samelewing plaas. *Minderhede* verwys na 'n kleiner groep mense wat binne 'n samelewing leef, maar van die meerderheid mense in die samelewing verskil op grond van godsdiens, ras, oortuigings, taal, ens.

In die Suid-Afrikaanse geskiedenis was die bevolking van voorheen benadeelde rasse-groepe egter in die meerderheid. Dit is ook belangrik om die kwessie van interseksionaliteit in hierdie konteks te oorweeg. *Interseksionaliteit* verwys na die onderling verbonde aard van sosiale kategoriserings soos ras, klas en geslag soos dit van toepassing is op 'n gegewe individu of groep, wat beskou word as die skep van oorvleuelende en interafhanklike stelsels van diskriminasie of benadeling.

[Aangepas en vertaal uit: Understanding Marginalisation, Toppr, <<https://www.toppr.com/guides/civics/understanding-marginalisation/understanding-marginalisation/>>, besoek 18/12/2019]

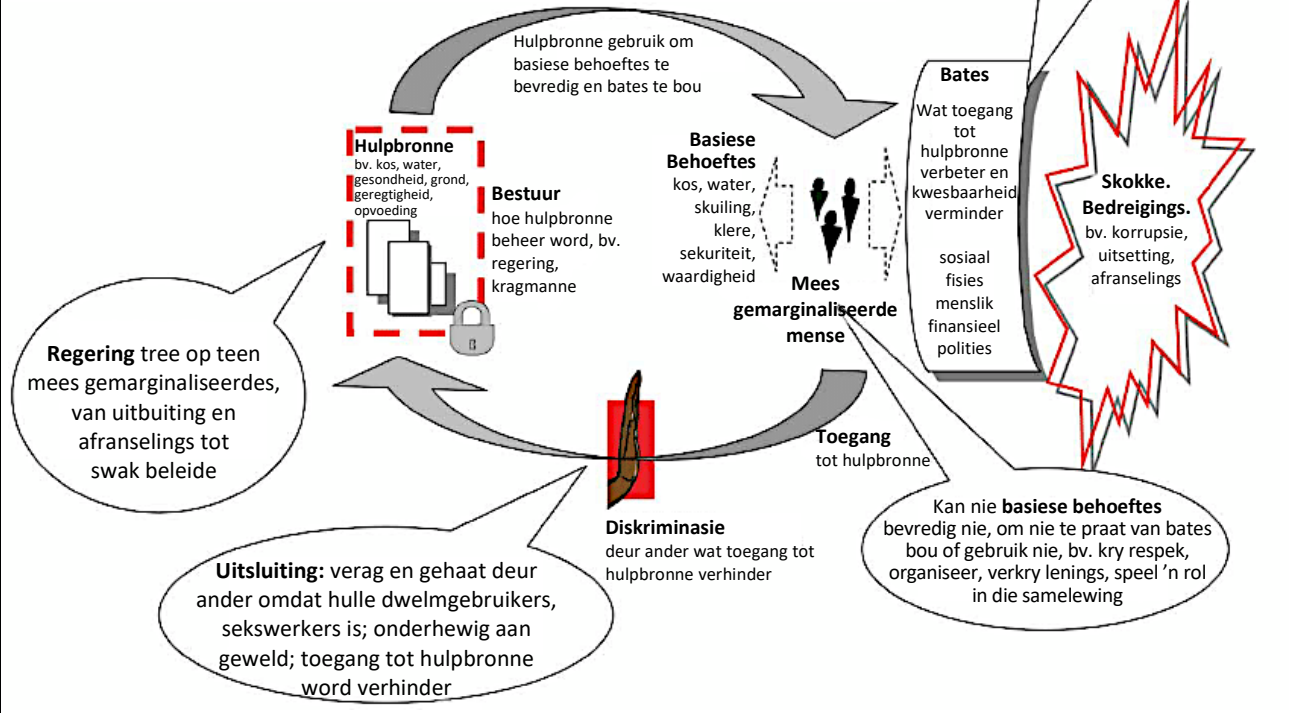
Figuur 1.2.1: Interseksionaliteit

[Bron: <<http://everydayfeminism.com/wp-content/uploads/2014/12/intersectionality.jpg>>, besoek 18/12/2019]

BRON 4

Onderliggende oorsake van marginalisering en die manifestering daarvan

Die mees gemarginaliseerdes bevredig dikwels nie eers basiese behoeftes nie, om nie te praat van bates bou nie. Daar word teen hulle gediskrimineer; hulpbronne word beheer deur diegene wat hulle toegang ontsê; hulle kan nie bates opbou of gebruik nie. En omdat hulle skaars enige bates het, bly hulle kwesbaar.

Figuur 1.2.2: Onderliggende oorsake van marginalisering en die manifestering daarvan

[Bron: <https://www.researchgate.net/figure/Underlying-causes-of-marginalization-and-its-manifestations_fig1_254229902>, besoek 18/12/2019]

Woordelys

- **Hulpbronne:** enigiets wat nut het en waarde tot jou lewe toevoeg. Lug, water, kos, plante, diere, minerale, metale en alles wat in die natuur bestaan en nut vir die mens inhou.
- **Bates:** enigiets tasbaars of ontasbaars wat besit of beheer kan word om waarde te produseer en wat positiewe ekonomiese waarde het. Dit verwys na waarde van eienaarskap wat in kontant omgeskakel kan word.
- **Menslike bates:** die ekonomiese waarde van 'n persoon se ondervinding en vaardighede. Dit sluit in bates soos opvoeding, opleiding, intelligensie, vaardighede, gesondheid en ander dinge wat die samelewing as waardevol beskou, byvoorbeeld lojaliteit en stiptelikeheid.
- **Fisiese bates:** fisiese (tasbare) bates is werklike items van waarde wat gebruik word om inkomste te genereer, byvoorbeeld voertuie, huise en meubels.

1.2.1 Nadat jy die kort inleidende verduidelikings van die terme hierbo gelees en Figuur 1.2.1 en 1.2.2 hierbo ontleed het, oorweeg vir 'n oomblik jou gedagtes en gevoelens oor hierdie kwessies. Is daar iets waarvoor jy duidelikeheid wil hê? Bespreek dit met jou klasmaats.

Laat u leerders toe om te besin en hul gedagtes en gevoelens oor die onderwerp en die inhoud sowel as misverstande ens. te oorweeg en uit te spreek. Fasiliteer 'n bespreking hiervan en stel uself beskikbaar om te reageer, om vrae vir die klas terug te gooi, ens.

- 1.2.2 Figuur 1.2.2 gebruik die voorbeeld van dwelmgebruikers en sekswerkers as gemarginaliseerde groepe. Identifiseer die onderliggende houdings teenoor dwelmgebruikers en sekswerkers en verduidelik dan hoe daar teen mense in hierdie twee kategorieë gediskrimineer word en hulle van die samelewing uitgesluit word.

Dwelmgebruikers – gebrek aan selfdissipline en wilskrag, kan ophou as hulle wil, selftoegedien, vermorsing van geld, verlore, onbetroubaar, misdadig, vuil, magteloos om hulself te help, onwettige aktiwiteit

Daarom word hulle dikwels vermy en mense is onsimpatiek teenoor die verslaafde – vrees om uitgebuit of besteel te word, om in die verleentheid gestel te word deur swak gedrag van iemand in ons familie; wil nie moeilikheid in ons lewe toelaat nie.

Sekswerkers – goedkoop, skaamteloos, onwettig in baie dele van die wêreld, vuil, siek, sedeloos, waardeloos, dierlik

Daarom word sekswerkers dikwels fisiek en emosioneel misbruik en seksueel uitgebuit. Kwesbaar om as seksslaaf verkoop te word. Hulle word deur die groot publiek vermy en word nie maklik gehelp en ondersteun nie. Daar word dikwels na hulle gestaar en hulle word sleg behandel. Gevolglik kan sekswerkers nie hul regte uitoefen nie en hulle ontvang nie toereikende mediese sorg of regsondersteuning nie. Baie diensverskaffers weier om sekswerkers te bedien en hulle word geminag, beskaamd gemaak en geteister.

- 1.2.3 Verduidelik jou begrip van "die tipes bates" wat in Figuur 1.2.2 weerspieël word en hoe dit mense kwesbaar maak vir diskriminasie of uitsluiting wanneer hierdie bates onbeskikbaar is.

Marginalisering: om sommige mense as onbelangrik te behandel en om hulle op verskillende maniere van die samelewing uit te sluit, dus ...

- ***Polities – onvermoë om te stem of 'n stem te hê vanweë afgeleë plek of gebrek aan opvoeding, hulle word maklik uitgebuit en mislei, of voel hulpeloos om enigiets te verander en daarom stem hulle nie, hulle is magteloos om by politiek betrokke te raak en om 'n verskil in hul omgewing te maak, ens.***
- ***Sosiaal – omdat gemarginaliseerde mense vir die meeste onsigbaar is, geminag, onwelkom en uitgesluit, kan hulle nie persoonlikeprofiel-eienskappe (naam, stokperdjies, status) en ware sosiale verhoudings ontwikkel of behoorlike sosiale verbintnisse geniet nie. Hulle kan nie 'n netwerk van kundigheid opbou om hulle te ondersteun nie, ens.***
- ***Menslik – geen toegang tot behoorlike opvoeding ens. nie en kan dus nie volledig aan die samelewing deelneem nie, aangesien hulle nie behoorlike vaardighede het om dit te doen nie. Hulle kan nie hul volle potensiaal bereik nie en word dus uitgesluit van beter lewensomstandighede en meer bevredigende professionele bydrae ens.***

- **Finansieel – onvermoë om finansiële gerief te geniet en is dus uitgesluit van deelname aan die samelewing. Kan gevolglik nie basiese dienste en geriewe bekostig nie.**
- **Fisies – ontoereikende behuising, verarmde woonbuurte dikwels aan die buitewyke van stede en dorpe – verwyder van baie aktiwiteite, dikwels in krotgebiede.**

1.2.4 Gemarginaliseerde mense word op 'n daaglikse basis daaraan herinner dat hulle nie in die samelewing hoort nie en hulle beleef baie emosionele misbruik benewens hul lyding vanweë 'n gebrek aan die bevrediging van hul fisieke behoeftes. Sit uiteen wat jy dink die sielkundige behoeftes is wat onbevredig is en watter misbruik hulle moontlik beleef onder diegene in posisies met meer mag.

Manifesterings van samelewingsmisbruik kan wissel van duidelike of verborge diskriminasie, gebrek aan akkommodasie tot ontoereikende befondsing vir sosiale dienste, gebrek aan toegang tot gesondheidsorg, ontoereikende sosiale beleide vir beskerming teen misbruik, negatiewe beelde en stereotipes in die media, ens.

Ons laat gemarginaliseerde mense minder belangrik, minder bevoorreg en minder gerespekteer voel as diegene met meer status, mag, voorregte en geleenthede in die samelewing. Hulle word ook dikwels blameer vir kwessies wat in die samelewing bestaan, byvoorbeeld misdad en swak ekonomie.

Gevolglik is hulle kwesbaar vir hoë stres en trauma en hulle voel onsigbaar en geïsoleer. Hulle voel geïsoleer van die sosiale struktuur van hul groter gemeenskappe en kan 'n gevoel van paranoia beleef, wat dikwels 'n funksie is van hoe hulle deur ander beskou en behandel word. Hulle kan onsigbaar voel, asof hul bekommernisse nie belangrik genoeg is om gehoor te word nie, en selftwyfel en frustrasie is algemene sielkundige reaksies. Sommige gemarginaliseerde groepe loop ook 'n hoër risiko vir selfmoord en selfleed. Ander sielkundige uitwerkings kan depressie, angs, skaamte of woede en posttraumatiese stressteuring insluit.

1.2.5 Ons kan nou verstaan dat baie gemarginaliseerde mense magteloos is om hulself teen hul omstandighede te verdedig. Oorweeg hierdie konsep van MAGTELOOSHEID sorgvuldig en pak dan alle terreine waarop gemarginaliseerde mense magteloos voel uit en bespreek dit.

Magteloosheid is 'n ander vorm van onderdrukking en verwys na die gebrek aan vermoë, invloed of mag. (Uitbuiting, marginalisering en geweld is 'n paar ander.)

Ons is nie almal dieselfde nie – ons almal beleef verskillende vlakke van mag in die samelewing, na gelang van ons sosiale status, opvoedingspeile, ens. Dit verwys na die verhinderende om jou vermoëns te ontwikkel, gebrek aan besluitnemingsmag en blootstelling aan oneerbiedige behandeling vanweë die verlaagde status.

- **Mense kan magteloos voel wanneer hulle uitgesluit word van besluite wat op topbestuursvlakke of deur die regering geneem word wat hulle/hul lewe direk en negatief beïnvloed.**

- ***Mense kan magteloos voel wanneer hulle nie die kennis, kundigheid en geleenthede het om hul professionele en persoonlike lewe te verbeter nie, en hulle geen geleenthede het om dit uit te brei nie.***
 - ***Baie mense het 'n gebrek aan onafhanklikheid in hul lewe – hulle het nie 'n stem in hul diensvoorwaardes nie. Daar word toesig oor hulle gehou en hulle kan geen oordeel op hul eie uitoefen nie.***
 - ***'n Aantal mense word sosiaal geminag – hulle is magteloos om die stigma te verander wat aan hul klassifikasie kleef of moet baie hard werk om samelewingshoudings teenoor hulle te verander. Hulle word nie outomaties aanvaar nie, byvoorbeeld 'n vrou wat dalk twee keer so hard soos 'n man moet werk om slegs die helfte van die erkenning te kry – sy is magteloos om die stigma te verander.***
 - ***Kinders, die geestessiekes, bejaardes, baie arm en onopgevoede mense is kwesbaar vir uitbuiting en is magteloos om hulself teen die misbruik te verdedig, byvoorbeeld mensehandel, slawehandel, kinderarbeid en kinderhuwelike, mishandeling en verwaarlosing, seksuele en fisieke misbruik.***
 - ***Burgers is magteloos om hul lewensomstandighede of die manier waarop die regering die land bestuur in 'n defektiewe, korrupte demokrasie of in oorloggeteisterde lande, ens., te verander.***
-

VRAAG 2**DIE GEMARGINALISEERDES: GEVALLESTUDIES**

Doel: Jy sal oor spesifieke voorbeelde van marginalisering en ongelykheid in ons huidige samelewing besin. Terwyl jy die verskillende veroorsakende faktore wat die verdelings tussen groepe mense laat voortbestaan, ontleed, sal daar van jou verwag word om houdings, oortuigings, waardes en emosies hieromtrent te ondersoek.

262 miljoen kinders – wat byna 'n vyfde van die wêreldbevolking van skoolouderdom verteenwoordig – word uitgesluit van hul nasionale onderwysstelsels om redes soos armoede, geslag, plek, omgewingsrampe, siekte-uitbrekings, konflik, gestremdheid en sosioëkonomiese status. Dit sluit kinders wat deur konflik of omgewingsrampe geraak word, kindervlugtelinge, kinders met gestremdhede, kinderarbeiders, kinders van etniese minderheidsgemeenskappe en straatkinders in.

Waar en wat ook al die krisis, die stemme van kinders word te dikwels nie gehoor nie. 'n Nuwe verslag deur Save the Children toon dat kinders opvoeding oorweldigend as hul topprioriteit identifiseer in tye van krisis.

BRON 5**Ontwortelde kinders**

Wêreldwyd het byna 31 miljoen kinders teen die einde van 2017 gedwonge ontworteling beleef. Hierdie getal bestaan uit 14 miljoen kindervlugtelinge en asielsoekers en 'n geraamde 17 miljoen kinders wat binne hul eie land deur geweld en konflik ontwortel is. Ontworteling laat kinders met betekenisvolle struikelblokke wat die verkryging van 'n opvoeding betref – waaronder diskriminasie, gebrek aan dokumentasie, oorvol onderwysstelsels en 'n gebrek aan befondsing. Kinders wat grense oorsteek om as vlugteling veiligheid te bereik, word dikwels gehuisves deur 'n regering wat reeds sukkel om leer van goeie gehalte aan sy land se eie kinders te verskaf. Waar vlugtelingkinders skool kan bywoon, kan hulle vind dat die klaskamers oorvol is en dat hulle nie die taal verstaan nie, wat hul leeruitkomst beïnvloed.

AK, 17, is 'n Rohingya-vlugteling wat in die suide van Indië woon. Hy het daarheen gegaan saam met sy gesin toe hy 12 was nadat hulle gevlug het vir geweld en vervolging in hul vaderland Myanmar. Deel van die vervolging waarmee hy te doen gehad het, was dat hy net sy opvoeding tot Graad 4 kon voltooi, toe hy agt jaar oud was. Toe hy in Indië aangekom het, wou AK sy opvoeding voortsit van die vlak waar hy gedwing was om op te hou, maar teen daardie tyd was hy te oud vir die laerskool. Desperaat om aan te hou leer het AK stilletjies Graad 5-klasse bygewoon. Hy het die hoof oorreed om hom toe te laat om die eksamen af te lê, wat hy met uitstekende punte geslaag het. AK is nou in Graad 8 en hou van sy opvoeding. Hy is ook 'n vurige kampvegter en leier vir ander Rohingya-kinders.

"Daar was baie min kinders [van my gemeenskap] in die skool," sê hy. "Die meeste van hulle was op straat besig om rommel te deursoek en oorskiet te eet. Ek het besluit dat ek moet teruggaan skool toe en iets goeds vir my samelewing moet doen. Die onderwysers was tevrede daarmee. Ek het hoop. Ek wil 'n suksesvolle man wees wie se stem gehoor kan word. Ek wil uitstyg om groot genoeg te wees om na al hierdie mense uit te reik. Ek moet vir mense kan sê om nie kinders se regte weg te neem nie, om kinders op te voed en om mense hiervan te sê en hulle te oorreed."

BRON 6**Kinders wat deur omgewingsrampe beïnvloed word**

Byna 40 miljoen kinders se opvoeding word jaarliks as gevolg van omgewingsrampe soos oorstromings, droogtes, aardbewings, grondstortings en orkane onderbreek. Die klimaatskrisis vererger baie van hierdie bedreigings. Omgewingsrampe lei dikwels daartoe dat skole verwoes, beskadig of as tydelike skuilings gebruik word. Kinders se opvoeding kan vir maande of selfs jare ontwrig word, wat hulle kwesbaar maak vir misbruik soos kinderarbeid, geslagsgebaseerde geweld, vroeë huwelike en mensehandel.

In Mosambiek is 3 400 klaskamers in Maart 2019 deur sikloon Idai verwoes of beskadig. Die opvoeding van meer as 305 000 kinders is onderbreek. Hele dorpies is vernietig en baie gemeenskappe is ontwortel.

Renaldo, 11, was in sy huis toe dit ineengestort het nadat sikloon Kenneth sy gemeenskap in Mosambiek in April 2019 getref het. Sy skool is erg beskadig en hy het die meeste van sy skoolboeke en klere verloor. Ten spyte van hierdie ramp is Renaldo desperaat om sy opvoeding voort te sit sodat hy sy droom om 'n toergids te wees, kan verwesenlik. "Sedert die sikloon het so baie dinge verander," sê Renaldo. "My skool is verwoes. My huis is verwoes en nou slaap ons buite. Ek wil net weer begin studeer en skool toe gaan. Ons gaan Maandag terug skool toe. Ek is bly hieroor. Skool is vir my belangrik, want dit is 'n manier om werk te kry. Ek hou van Engels, want ek beplan om in die toekoms 'n [toer]gids te wees."

BRON 7**Straatkinders**

Daar is baie redes waarom kinders op straat begin leef en werk. Hul gesinne kan in armoede leef of hulle is dalk verwaarloos, weggegooi of verkoop. Straatkinders is dikwels weggesteek, geïsoleer of aan die beweeg, dus is dit moeilik om akkurate statistiek oor hulle te versamel. Die jongste skattings toon egter dat daar in 2015 wêreldwyd meer as 100 miljoen straatkinders was.

Kinders wat in krotbuurte woon, word dikwels uit die formele onderwysstelsel weggelaat. Hulle moet dalk op straat werk om 'n bestaan te maak, wat dit 'n stryd maak om aan skoolvereistes te voldoen en by hierdie roetine, reëls en dissiplinekode in te pas. Selfs al word hulle deel van formele opvoeding, word straatkinders dikwels geboelie en beleef hulle diskriminasie van ander leerders en van onderwysers, wat daartoe lei dat hulle ophou skoolgaan.

Anders as baie van haar eweknieë, wat heeltemal deur die jongste neigings op sosiale media en ontwerpersklere in beslag geneem word, is Amahle (13) se grootste bekommernis om te verseker dat sy genoeg kontant in die hande kry om gom te snuif en nog 'n nag te oorleef. Dit is op die sypaadjie, in die hartjie van Raisethorpe, Pietermaritzburg, in Dr Chota Motala-weg waar sy saam met 'n groep van minstens 25 ander kinders en jong volwassenes woon. Geklee in 'n knielengte romp en 'n afgesnyde bostuk erken sy dat sy die huis 'n jaar gelede op die ingewing van die oomblik verlaat het na gerugte van 'n beter lewe in Raisethorpe.

"Ek ken nie my ma nie. Sy het nooit tyd vir my gehad nie. Niemand in my familie gee om nie," het sy vir *Weekend Witness* gesê. Amahle se ouma het geen idee van waar sy haar bevind nie en sy

twyfel of enigiemand in haar familie oor haar bekommerd is.

"Ek het probeer om terug te gaan huis toe. Elke keer noem my ouma my 'n *phara* (rondloper) en beskuldig my daarvan dat ek haar besittings steel." Amahle rook sigarette en dagga, en snuif gom.

Mbuso (17) paradeer op en af in die gedeelte van die straat wat hy met 'n paar vriende en 'n paar ouer mans deel.

Hy verduidelik: "Daar was te veel dinge aan die gang by die huis, en wanneer almal begin kla, word hulle 'n ergernis." Mbuso sê hy moes wegkom van alles af, veral omdat die res van die familie hom onnodig leed aangedoen het.

"Ek het besef ek hoef nie hiermee opgeskeep te sit nie, daarom is ek weg," sê hy. Hy erken dat hy nie net aan die tuisfront probleme gehad het nie, maar dat skool ook problematies was. "Ek het Graad 6 gedruip en in plaas daarvan om dit te herhaal en 'n gek van myself te maak, het ek opgehou," sê hy.

Hy het 'n alternatiewe lewe op straat gesoek en het geen begeerte om terug te gaan huis toe nie. Mbuso sê by die huis was daar nie genoeg kos vir almal nie, en sonder om te help om 'n inkomste in te bring het hy gevoel dat hy 'n las is vir sy enkelma.

[Bron: Nokuthula Khanyile, 25/9/2018, Children on the Streets, News24, <<https://www.news24.com/SouthAfrica/News/children-of-the-streets-20180925-2>>, besoek 22/12/2019]

[Bron: Rasha Daya en Emma Wagner, 24/09/2019, Save the Children: Education Against Odds, <<https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/education-against-the-odds-meeting-marginalised-childrens-demands-for-a-quality-education.pdf>>, besoek 22/12/2019]

- 2.1 Elkeen van die bronne hierbo vertel die verhaal van 'n kind wat op die rand van die samelewing sit. Waarvan word al hierdie kinders gesamentlik uitgesluit/ontneem?

'n Vreedsame, ontspanne woonbuurt waarin hulle kan grootword, maats om mee te speel sonder vrees vir doodgaan of besering of verlies van geliefdes, 'n behoorlike opvoeding, 'n vaste huis en bekendheid, vriende van dieselfde taal en kultuur, goeie mediese sorg, voedsame maaltye, sosiale aanvaarding en respek, goeie infrastruktuur en veilige speelomgewings, sorgvrye kindertyd, vryheid van vrees vir uitbuiting, afknouery en misbruik, toereikende skulling, tevredenheid met – en genieting van – hul eie lewe, 'n warm plek om te slaap, 'n lewe vry van finansiële sorge, 'n liefdevolle, ondersteunende gesin, hoop vir 'n positiewe toekoms, ens.

- 2.2 Onttrek die oorsake van die marginalisering uit Bron 5 tot 7. Dit is belangrik om daarop te let dat hierdie kinders slagoffers van hul omstandighede is en *magteloos* is om hul omstandighede te voorkom of te verander. Plaas jouself in hul skoene en oorweeg hoe dit moet wees om in hierdie omstandighede te leef. Bespreek jou gedagtes met jou klasmaats.

Oorsake van marginalisering: armoede, geslag, ligging, omgewingsrampe, siekte-uitbrekings, konflik en sosioëkonomiese status. Dit sluit kinders in wat deur konflik of omgewingsrampe geraak word, kindervlugtelinge, kinders met gestremdhede, kinderarbeiders, kinders van etniese minderheids-gemeenskappe en straatkinders.

Laat u klas toe om hierdie konsepte te bespreek en uit te pak hoe dit kan wees om in hul skoene te leef.

- 2.3 Die bronne illustreer die merkwaardige vasbeslotenheid van kinders in die uitdagendste omstandighede om ondanks alles hul opvoeding voort te sit. Waarom dink jy dat hierdie kinders die verkryging van 'n opvoeding bo al hul ander behoeftes aandui?

Kinders weet dat 'n behoorlike opvoeding hul enigste uitweg vir 'n beter lewe is. Dit bied hulle 'n kans om uit hul huidige omstandighede uit te kom en bemagtig hulle om vir respek, beter lewensomstandighede, ens. te kan veg.

- 2.4 Ten spyte van sy baie uitdagings en struikelblokke was AK vasbeslote om sy opvoeding te voltooi en hy is nou 'n kampvegter vir ander kinders uit Rohingya. Dink jy dat alle kinders wat bo hul omstandighede kan uitstyg AK se begeerte deel om ander te motiveer om dieselfde sukses te behaal? Verduidelik jou antwoord.

Nee – nie alle kinders word gebore met dieselfde onbaatsugtige eienskappe nie. Swak kindertydervarings laat die meeste kinders bitter en kwaad voel. Baie van hierdie kinders kry ook nie die ondersteuning van familie of inspirasie van rolmodelle om toepaslike gedrag te kan leer nie. As hulle dus bokant hul omstandighede kan uitstyg, sal baie van hierdie kinders grootword om selfsugtige volwassenes te wees wat sal probeer vashou aan hul wonderbaarlike nuwe voorspoed en goeie lewe.

- 2.5 Waarom laat 'n gebrek aan opvoeding of 'n ontwrigte opvoeding kinders kwesbaar vir misbruik?

Kinders is totaal afhanklik van volwassenes om hulle te leer en hul hande in moeilike tye vas te hou terwyl hulle begin verstaan hoe ons wêreld werk. Volwassenes – of ouer kinders – kan hierdie gebrek aan kennis uitbuit. In die slegste gevalle kan dit as fisieke of seksuele misbruik manifesteer. Kinders kan nie 'n bedreiging identifiseer nie of het geen manier om misbruik aan te meld wanneer dit voorkom nie.

Dus het hulle 'n opvoeding oor hierdie sake nodig (om straatlim te word) – seksuele opvoeding, hul regte, wat om te doen as hulle uitgebuit word, reg en verkeerd, hoe om bedreigings raak te sien en die soorte taktiek wat uitbuiters kan gebruik om samewerking te verkry.

Uiteindelik kan kinders met 'n gebrek aan 'n behoorlike opvoeding ook nie behoorlike werk kry nie en word hulle finansieel van ander afhanklik en raak desperaat. Hierdie desperaatheid vertroebel hul oordeel en laat hulle kwesbaar vir vals beloftes en vals geleenthede. Hulle is ook so desperaat dat hulle swak werksomstandighede en uitbuiting sal aanvaar vir net 'n bietjie geld, ens.

2.6 Waaraan kan slagoffers van omgewingsrampe nog blootgestel wees?

- **Siektes – in stilstaande water, dooie, ontbindende liggame wat die waterbronne besoedel**
- **Verlies van drinkbare water**
- **Swak higiëne en gebrek aan toereikende sanitêre geriewe**
- **Rookinaseming – wanneer hulle probeer om hulself buite warm te maak, plakkersvure en verlies van die min besittings wat oor is wanneer vure in tydelike skuilings alles aan die brand steek**
- **Fisieke besering en verdrinking**
- **Verlies van geliefdes**
- **Verlies van persoonlike besittings**
- **PTSS, angs, uiterste hartseer, ens.**

2.7 Waarom dink jy word straatkinders geboelie en word daar deur hul onderwysers en eweknieë teen hulle gediskrimineer wanneer hulle weer tot formele onderwysstelsels probeer toetree?

Daar is 'n stigma aan straatkinders verbonde en hulle het 'n gebrek aan die kognitiewe saamgesteldheid wat baie van hul eweknieë uit behoorlike opvoeding ontwikkel het. Hulle ly aan 'n onvermoë om te konsentreer met so baie stressors in hul lewe en daarom sukkel hulle om by te hou. Hulle het ook 'n lae gevoel van eiewaarde en twyfel aan hul eie vermoëns. Hulle het nie 'n stem om teen die misbruik op te staan nie.

Straatkinders word vir geringe oortredings blameer en word deur hul eweknieë gewantou. Hulle is waarskynlik vuil en ruik sleg en hul klere is geskeur.

2.8 Waarom is om gom te snuif en om dagga te rook, afgesien van verslawing, vir straatkinders aantreklik?

Dit help hulle om by ander straatkinders in te pas en 'n gevoel van om te behoort en 'n gemeenskap te hê. Dit help hulle ook om te vergeet van hul fisieke en emosionele ongemak en pyn.

2.9 Die waarde wat hierdie kinders en hul ouers aan opvoeding heg, blyk in skille kontras te wees met die gebrek aan belangrikheid wat onderwysdienste vir die kinders wat die verste agtergelaat is, vir nasionale regerings en die internasionale gemeenskap het.

Stem jy saam met die stelling: *Verarmde kinders is onsigbaar vir die samelewing oor die algemeen?* Verduidelik jou antwoord.

Ja, hulle is – die lot van die gemarginaliseerdes en kwesbare kinders is verborge vir die samelewing oor die algemeen. Die samelewing stoot hulle fisies en geestelik uit hul lewens en gedagtes omdat hulle 'n herinnering is aan menslike lyding en 'n finansiële en estetiese ongerief en las op die samelewing. Hulle versteur die vrede en gemak van diegene wat meer het en wat nie wil verloor wat hulle het nie. En so word hul lyding, misbruik en ongemak misgekyk en nie opgemerk nie.

- 2.10 Identifiseer die sin in Bron 7 wat 'n kollig plaas op die gaping tussen welgestelde kinders en gemarginaliseerde kinders. Is daar 'n manier waarop 'n brug ooit tussen hierdie twee verskillende wêreldes gebou kan word?

"Anders as baie van haar eweknieë, wat heeltemal deur die jongste neigings op sosiale media en ontwerpersklere in beslag geneem word, is Amahle (13) se grootste bekommernis om te verseker dat sy genoeg kontant in die hande kry om gom te snuif en nog 'n nag te oorleef."

Laat u leerders toe om 'n dinkskrum in die klas te hou oor maniere om die gaping te oorbrug.

Byvoorbeeld:

- ***Toereikende en bemagtigende opvoeding vir verarmde kinders en verdraagsaamheids- en aanvaardingsopvoeding vir diegene wat nie gebrek ly nie.***
- ***Gemeenskapsdiens – blootstelling van welgestelde leerders aan die omstandighede van verarmde kinders om begrip, bewustheid en empatie te skep en hopelik te help om die "omgeesiklus" te bou (straatkinders kan 'n bietjie liefde en sorg van hul gemeenskap ervaar, geïnspireerd voel om uit te styg en opgevoed word oor 'n wêreld wat hulle andersins nooit sal ken nie).***
- ***Dissipline van opvoeders waar onverdraagsaamheid en diskriminasie bestaan en opvoeders wat 'n voorbeeld stel en straatkinders op dieselfde manier behandel as wat hulle hul ander leerders behandel.***

- 2.11 Hoe voel jy, na besinning oor al drie bronne en oorweging van die omstandighede van gemarginaliseerde kinders, oor mense wat op hierdie maniere ly? Verduidelik jou antwoord.

Laat u leerders tyd toe om hieroor te besin en maak seker dat die klaskamer-omgewing vir hulle veilig is om hul gedagtes te deel as hulle dit wil doen. Laat u leerders toe om vrylik te praat sonder veroordeling. Enige antwoord is in die haak, solank diskriminerende antwoorde nie lugtyd of versterking ontvang nie.

- 2.12 Hoe voel jy nou oor jou eie geleenthede vir opvoeding en oor jou persoonlike omstandighede? Verduidelik jou antwoord.

Laat u leerders tyd toe om hieroor te besin en maak seker dat die klaskamer-omgewing vir hulle veilig is om hul gedagtes te deel as hulle dit wil doen. Laat u leerders toe om vrylik te praat sonder veroordeling. Enige antwoord is in die haak, solank diskriminerende antwoorde nie lugtyd of versterking ontvang nie.

VRAAG 3**VERKLEINING VAN DIE GAPING: FEIT OF FIKSIE?****Verpligtend – 20 punte**

Doel: Deur die ontleding van 'n kontekstuele bron sal jy sosiale programme ondersoek wat in lande uitgevoer word om ongelykheid teë te werk en die doeltreffendheid van hul benaderings oorweeg. Hierdie taak sal jou ook toelaat om die vaardighede te oefen wat benodig word vir die eerste deel van die GTA Deel B Assessering wat op 11 Junie om 9 vm. geskryf sal word.

Aan die LO-onderwyser: U leerders het nie hierdie assessering in hul Leerderwerkboek nie. Maak asseblief kopieë van hierdie assessering (pp. 23–26) vir al u Graad 12-leerders en reël 'n geskikte tyd vir hulle om hierdie assessering onder beheerde omstandighede te voltooi. Tydvereiste vir voltooiing: ±45 minute.

Die assessering is op die volgende bladsy geplaas vir maklike kopiëring.

GTA DEEL A VRAAG 3: VERPLIGTE ASSESSERING (20 PUNTE)**Instruksies**

- Lees die twee bronne hieronder sorgvuldig en beantwoord dan die vrae wat volg.
- Let op die puntetoekenning vir elke vraag, aangesien dit 'n aanduiding is van die verwagte lengte van jou antwoord. Een punt = een haalbare antwoord.
- Gee altyd bondige, maar detailryke antwoorde en onthou om jou menings te regverdig. Menings alleen kan nie geassesseer word nie.

'N SOEKLIG OP HAWELOOSHEID: IS DAAR 'N OPLOSSING?

Haweloosheid is een van die tragiesste vorme van armoede, en dit skend ryk lande net soveel soos arm lande. Dit is een van 'n toenemende getal sosiale en ekonomiese probleme wat bewys dat die skeiding van die wêreld in ontwikkelend en ontwikkelend vals is. Ons is almal ontwikkelend, en ons almal het lesse te leer by ander kulture en lande.

[Aangepas en vertaal uit: Jonathan Glennie, 15/12/2010, Homelessness: A tragic form of poverty, The Guardian, <<https://www.theguardian.com/global-development/poverty-matters/2010/dec/15/homelessness-poverty-poor-rich-problem>>, besoek 20/12/2019]

BRON 8**"Niemand wil haweloos wees nie": 'n kykie na die lewe in die strate van Tokio**

Volgens die jongste syfers wat in Julie verlede jaar deur die Ministerie van Gesondheid, Arbeid en Welsyn gepubliseer is, is daar 4 977 hawelose mense wat in Japan woon. Die Tokio-gebaseerde organisasie sonder winsoogmerk Voorspraak- en Navorsingsentrum vir Haweloosheid, wat sy eie halfjaarlikse telling doen met meer as 800 vrywilligers wat snags uitgaan, beweer die ware getal is rondom 2½ keer hierdie amptelike telling. Maar ongeag die spesifieke syfer, het die getal hawelose mense in Japan in die laaste jare onteenseglik afgeneem. In 2003, toe die ministerie begin het om rekords te hou, het die amptelike syfer op 25 296 gestaan.

In Februarie 1994 het die Tokio Metropolitaanse Regering en Shinjuku-wyk saamgespan om 'n gedwonge opruiming van die wydverspreide "kartondorpie" wat opgespring het, te probeer uitvoer. Honderde hawelose mense is ontwortel na hewige botsings met amptenare, wat 'n algemene houding onder die owerhede uitlig dat die haweloses niks anders is nie as 'n lastige doring in die oog. Sedertdien het druk van verskeie aksiegroepe gelei tot die verordening van die Spesiale Wet Aangaande die Ondersteuning van die Outonomie van die Hawelose Bevolking in Augustus 2002, die eerste keer wat die regering sy verantwoordelikheid erken het om plaaslike regerings met die haweloses te help.

Die wetgewing waarborg bystand om werk te kry en openbare of privaat behuising vir hawelose mense wat bereid is om te werk. Dit maak ook gesondheidsorg en mediese fasiliteite vir hulle beskikbaar.

Om haweloos te wees dra 'n groot stigma in Japan, waar die samelewing selfstandigheid tradisioneel as baie belangrik beskou. Baie hawelose mense voel skaam oor hul situasie en kruip weg vir die openbare oog, woon in parke, onder snelweë of langs riviere. Baie probeer met die res

van die bevolking saamsmelt en bring die nag in saunas en internetkafees deur wanneer hulle die geld het. Om op straat te bedel is tegnies onwettig, maar ingewortelde houdings maak dat sulke gedrag in elk geval so te sê nie bestaan nie.

Jean Le Beau, 'n Kanadees wat 48 jaar gelede aanvanklik as 'n sendeling na Japan toe gekom het en die afgelope 30 jaar die direkteur is van Sanyukai, 'n organisasie sonder winsoogmerk, sê: "Mense in Japan werk baie en hulle dink hawelose mense wil nie werk nie, maar dit is presies die teenoorgestelde." Sy organisasie verskaf kos, skuiling en mediese sorg vir die haweloses in die sukkelende Sanya-distrik in die noordooste van Tokio.

"Ek dink nie mense sien regtig enigiets buite hul eie wêreld raak nie," sê hy. "Hulle het nie kans om verder as hul eie horison te kyk nie. Hulle het TV, maar dit is moeilik om net hierdeur deernis te hê."

Sodra hulle deel word van welsyn, sal hawelose mense as eerste stap na 'n behuisingsfasiliteit verskuif word. Geld word aan die begin van die maand van welsynstjeks afgetrek om vir huur, nutsdienste en maaltye te betaal.

"Mense wat alleen sterf, is ook 'n groot probleem in die samelewing," sê Le Beau. "Dis is moeilik om te sê die saak is gesluit sodra iemand deel is van welsyn. Ons probeer hulle betrokke kry deur uit te help met kosuitdelings. Ons probeer ook seker maak hulle kan bereik word met foonnommers en adresse, en ons besoek hulle. Dit is baie belangrik. Alhoewel die getal haweloses afneem, word Sanyukai se werklading glad nie ligter nie."

Aangesien die meeste mense wat tyd op straat deurgebring het nie meer enige bande met hul familie het nie, kan eensaamheid en isolasie 'n ernstige kwessie word.

[Aangepas en vertaal uit: Andrew Mckirdy, 2/03/2019, 'No one wants to be homeless': A glimpse at life on the streets of Tokyo, Japan Times, <<https://www.japantimes.co.jp/news/2019/03/02/national/social-issues/no-one-wants-homeless-glimpse-life-streets-tokyo/#.Xfxhuhczb8M>>, besoek 20/12/2019]

BRON 9

Digitale oplossings om haweloosheid te takel

'n Geleentheid wat deur lede van die European Federation of National Organisations Working with the Homeless gereël is, het die potensiaal van die gebruik van digitale oplossings in die stryd teen sosiale en digitale uitsluiting van hawelose mense ondersoek. 'n Aantal nuwe mobiele oplossings is aangebied wat waarde vir hul voordeeltrekkers en vir die samelewing oor die algemeen kan inhou.

As deel hiervan verskaf die "Surviving in Brussels"-toepassing die jongste omvattende inligting deur deelnemende organisasies tot voordeel van hawelose mense en hul ondersteuners. Dit verskaf inligting oor waar en hoe verskillende basiese behoeftes bevredig kan word, wat wissel van die opspoor van 'n veilige plek om te slaap tot gratis toilet- en stortfasiliteite, tot kos- en drankopsies en wenke oor wettige aansprake. Dit word in vier tale aangebied, waaronder Roemeens, wat die sterk werkmigrasie van Roemeense burgers in die laaste jare weerspieël.

Die toepassing is via rekenaar en slimfoon toeganklik, maar ook deur terminale in verenigings en oor die stad, ondersteun deur papierkaarte vir mense wat nie met digitale omgewings vertrou is nie.

'n Verteenwoordiger van die Franse NRO-netwerk en toepassing "Entourage", aktief in vyf Franse stede met die doel om digitale en sosiale insluiting te versoen, verklaar dat eensaamheid en die afwesigheid van 'n netwerk die swaarste gevoel word op straat, wat dikwels 'n lae gevoel van eiewaarde onder hawelose individue tot gevolg het. Die doel is dus om skakels en verhoudings te skep tussen hawelose mense en plaaslike inwoners wat ondersteuning, warmte en skuiling wil gee.

Aktiwiteite (wat opvoedkundige aanbiedinge insluit), dienste en versoeke kan deur hawelose mense self of deur plaaslike inwoners geplaas word, en dit word deur maatskaplike werkers gemodereer. 'n Sekondêre doel is om professionele liggame te motiveer om in te spring en bestaande diensgapings te verklein, wetende dat volhoubare ondersteuning oor die lang termyn nodig is.

Aangesien die gebrek aan geldige dokumente as 'n sleutelrede vir uitsluiting van sosiale bystand in Frankryk geïdentifiseer is, met ongeveer 40% hawelose mense wat op een of ander manier geraak word, bied die "Reconnect"-platform 'n "solidariteitswolk" aan waar geskandeerde persoonlike dokumente veilig gestoor kan word, sonder om te steun op bedieners van maatskaplike werkers of institusionele bedieners. Baie hospitale gebruik dit reeds en die doel is om 'n sosiale ekosisteem te skep.

Alhoewel slimfone nie ongewoon is onder segmente van die hawelose bevolking nie, bly deurlopende toegang 'n kwessie (bv. vanweë die koste daaraan verbonde) en ondersteuning vir administratiewe prosesse is dikwels noodsaaklik, na gelang van vlak van opvoeding, digitale geletterdheid, sosiodemografiese agtergrond, ens.

In sy kommentaar beklemtoon David Mallows van die University College London se Institute of Education dat digitale ongelykhede neig om sosiale ongelykhede te vererger, en digitale vaardighede en leer is deurslaggewend vir toegang tot die nuwe geleentheid wat gebied word.

[Aangepas en vertaal uit: Sascha Marschang, 2/12/2019, Digital solutions for tackling homelessness, European Public Health Alliance, <<https://epha.org/digital-solutions-for-tackling-homelessness/>>, besoek 20/12/2019]

Woordelys

- skend: 'n ding wat iets bederf of beskadig
- wydverspreide: oor 'n groot gebied versprei op 'n slordige of onreëlmatige manier
- verordening: die proses om wetgewing goed te keur
- ingewortelde houdings: houdings wat stewig gevestig is en baie moeilik is om te verander
- aansprake: die feit dat jy 'n reg op iets het
- Entourage: 'n groep mense wat na 'n belangrike persoon omsien of hom/haar omring (in hierdie teks is "Entourage" die naam van 'n mobiele toepassing)
- vererger: maak 'n probleem erger

3.1 Volgens Bron 8 het druk van verskeie aksiegroepe daartoe gelei dat die regering sy verantwoordelikheid erken om met haweloses te help en dat wetgewing verorden word om te verseker dat haweloses op verskillende maniere bygestaan word.

Wat dink jy sou met die haweloses se situasie in Japan gebeur het indien die regering nie betrokke geraak het nie? Regverdig jou antwoord. (2)

3.2 Bron 8 lig drie kategorieë van ingrypings vir haweloses uit: nuwe wetgewing, gratis behuising en maniere om eensaamheid te hanteer. Bespreek die belangrikheid van elkeen in terme van langtermynoplossings vir die bemagtiging en integrasie van haweloses in die samelewing. (3 × 2 = 6)

3.3 Bron 9 lig drie verskillende behoeftes van haweloses uit waaraan digitale toepassings aandag gee: gids vir fisieke behoeftes, sosiale netwerk om eensaamheid te bestry en wolkdokumentberging.

Noem vir elkeen van hierdie digitale oplossings een praktiese voordeel vir haweloses en een praktiese aspek wat hierdie ondersteuningstelsels ontoeganklik kan maak. (Neem aan hulle besit 'n selfoon en het toegang tot data/WiFi). Vermoë herhaling. (3 × 2 = 6)

3.4 Bespreek kortliks hoe "digitale vaardighede en leer" (soos in Bron 9 geïdentifiseer) toeganklik kan wees vir haweloses. Bespreek een praktiese oplossing kortliks. (2)

3.5 Hoe effektief kan bogenoemde oplossings wees (soos in albei bronne geïdentifiseer) om haweloosheid in jou eie land te bestry? Motiveer jou antwoord. (4)
[20]

GTA DEEL A VRAAG 3: NASIENRIGLYNE

Nota aan Onderwyser – Let asseblief daarop dat die antwoorde hieronder slegs voorstelle is. U kan enige haalbare en intelligente antwoord aanvaar, mits die antwoord in ooreenstemming is met die vraag en met die betrokke punte-toekenning.

- 3.1 Volgens Bron 8 het druk van verskeie aksiegroepe daartoe gelei dat die regering sy verantwoordelikheid erken om met haweloses te help en dat wetgewing verorden word om te verseker dat haweloses op verskillende maniere bygestaan word.

Wat dink jy sou met die haweloses se situasie in Japan gebeur het indien die regering nie betrokke geraak het nie? Regverdig jou antwoord. (2)

Die situasie sou baie min verander het – regeringsingryping en -ondersteuning is nodig om die nodige fondse ✓ en kundigheid ✓ te voorsien om die probleem te takel.

OF

Daar sou steeds vordering gewees het, maar stadiger – daar is baie goeie mans en vroue met beide die kundigheid en befondsing ✓ wat die uitdaging aanvaar om met samelewingskwessies te help en dit reg te stel. ✓

- 3.2 Bron 8 lig drie kategorieë van ingrypings vir haweloses uit: nuwe wetgewing, gratis behuising en maniere om eensaamheid te hanteer. Bespreek die belangrikheid van elkeen in terme van langtermynoplossings vir die bemagtiging en integrasie van haweloses in die samelewing. (3 × 2 = 6)

Nuwe wetgewing – dit is belangrik dat die regering die behoefte aan ingryping en ondersteuning erken en hierdie wetgewing afdwing deur boetes ens. ✓ sodat die groot publiek "gedwing" word om die behoeftes van haweloses te ondersteun en nie teen hulle te diskrimineer nie. ✓

Gratis behuising – langtermynvoorsiening kan duur wees, maar die voorsiening van behuising is belangrik om aan haweloses waardigheid te verleen en in hul basiese behoeftes te voorsien. ✓ Oor die lang termyn kan haweloses tot selfwerkzaamheid gemotiveer word indien hulle die gemak daarvan beleef om hul basiese behoeftes bevredig te hê en versorg te voel. ✓

Maniere om eensaamheid te hanteer – indien haweloses versorg en minder eensaam voel, kan hulle dalk positiewer voel oor hulself en hul lewens/die sosiale ondersteuning van ander geniet/lag en meer mens voel ✓ en dus gemotiveer wees om hulself in die samelewing te herintegreer, vaardighede te leer en betekenisvolle en lewensvatbare werk te kry, ens. ✓

- 3.3 Bron 9 lig drie verskillende behoeftes van haweloses uit waaraan digitale toepassings aandag gee: gids vir fisieke behoeftes, sosiale netwerk om eensaamheid te bestry en wolkdokumentberging.

Noem vir elkeen van hierdie digitale oplossings een praktiese voordeel vir haweloses en een praktiese aspek wat hierdie ondersteuningstelsels toeganklik kan maak. (Neem aan hulle besit 'n selfoon en het toegang tot data/WiFi). Vermyn herhaling. (3 × 2 = 6)

Gids vir fisieke behoeftes:

- ✓+ **Insiggewend en nuttig: gee haweloses die geleentheid om al hul behoeftes te bevredig en te verstaan wat hul regte is, ens.**
- ✓– **Het dalk nie vervoer om toegang te verkry tot hierdie dienste nie, aangesien nie alle dienste in hul omgewing geleë kan wees nie, ens.**

Sosiale netwerk om eensaamheid te bestry:

- ✓+ **Voorsien haweloses van 'n gemeenskap van mense om in hul spesifieke behoeftes te voorsien, na hulle uit te reik en sosiale interaksie te voorsien. / Bou selfagting en bemagtig hulle om bo hul huidige situasie uit te styg.**
- ✓– **Hierdie netwerk is slegs lewensvatbaar indien mense bereid is om hulle beskikbaar te stel om haweloses te ondersteun. Die meeste mense staan onverskillig teenoor ander in nood.**

Wolkdokumentberging:

- ✓+ **Dit sal vir haweloses moeilik wees om dokumentasie veilig te hou teen diefstal, beskadiging, verlies – daarom sal die wolkbergingsopsie die risiko verminder.**
- ✓– **Wagwoorde kan vergeet word / selfone kan gesteel of verloor of beskadig word en dus steeds toeganklik wees vir haweloses.**

- 3.4 Bespreek kortliks hoe "digitale vaardighede en leer" (soos in Bron 9 geïdentifiseer) toeganklik kan wees vir haweloses. Bespreek een praktiese oplossing kortliks. (2)

Enige haalbare oplossing, byvoorbeeld:

Haweloses kan op spesifieke aande uitgenooi word na leerwarmkollie ✓ waar vrywilligers hulle sal help om die toepassing af te laai en om hul pad deur die slimfoon en die betrokke toepassing te navigeer. ✓

- 3.5 Hoe effektief kan bogenoemde oplossings wees (soos in albei bronne geïdentifiseer) om haweloosheid in jou eie land te bestry? Motiveer jou antwoord. (4)

Enige haalbare antwoord kan aanvaar word. 'n Aantal moontlike antwoorde is geloofwaardig. Leerders kan die oplossings afsonderlik bespreek terwyl hulle parallelle trek met hul eie land of hulle kan die vraag holisties bespreek. Leerders kan die oplossings ondersteun of kritiseer, byvoorbeeld:

- **Suid-Afrika het 'n massiewe haweloosheidsprobleem en daar is bewyse dat die regering nog nie sy verantwoordelikheid besef het om die**

probleem reg te stel nie. ✓ Die probleem is te groot om sonder regeeringsfokus aan te pak. ✓

- ***Met die grootskaalse kwessies van korrupsie en wetteloosheid ✓ is die regering en landsburgers meer op hul eie persoonlike gewin gefokus as op die ondersteuning van diegene wat minder gelukkig is. ✓***
- ***Ons kan dit nie bekostig om aan ons hawelose mense selfone te gee nie en ook nie om vir hulle toegang tot data of WiFi te gee nie, dus is die digitale oplossings nie lewensvatbaar nie. ✓***
- ***Die verordening en afdwinging van wetgewing is nodig vir meer bewuste ondersteuning en om diskriminasie te ontmoedig. ✓***
- ***Die voorsiening van HOP-behuising help 'n aantal "hawelose" mense met skooling, maar die probleem is te groot om reg te stel en uitbuiting van hierdie stelsel deur "eienaars" is 'n probleem (hulle leef byvoorbeeld op straat en verhuur die huis dan aan te veel mense of verkoop die huis vir 'n buitensporige bedrag, ens.). ✓***
- ***Dit sal haweloses beslis help as vrywilligers ontplooi word om met hulle in aanraking te kom en hulle te ondersteun om hul fisieke en emosionele behoeftes te bevredig. ✓***

[20]

VRAAG 4**LEERDERANTWOORD****Verpligtend – 30 punte**

Doel: Daar sal van jou verwag word om 'n terrein in die samelewing waar daar groot ongelikheid en/of marginalisering bestaan en waar dringende ingryping nodig is, te identifiseer en na te vors. Jy sal ook 'n deeglike begrip van hierdie kwessie moet demonstreeer en dan jou eie rol in hierdie voorgestelde oplossings moet oorweeg.

'N GEÏNTEGREERDE WÊRELD

Jy word uitgenooi om deel van die oplossing te word en te verseker dat jou wêreld die soort plek word waarvan ons almal deel voel en waar ons wil saamwerk om dit beter te maak.

Groot leiers is baie inspirerend – diegene wat lewens met 'n morele doel lei en die wêreld op een of ander manier 'n ander en beter plek laat. Te midde van ons toenemend verdeelde era is dit uiters belangrik dat ons bewus word van die probleme wat in ons moderne wêreld bly voortbestaan. Elkeen van ons moet onself as deel van die oplossing beskou. Sodoende word ons een van hierdie inspirerende morele leiers wat met integriteit lei en ons wêreld ryker maak omdat ons dit dien.

[Bron: Integrating youth voices for improved advocacy, <<https://www.campaignforeducation.org/en/giving-the-youth-their-place-in-the-global-movement/>>, besoek 20/12/2019]

[Bron: Interview: Aya Chebbi – Talking about her generation, <<https://newafricanmagazine.com/19818/>>, besoek 20/12/2019]

"AS ONS JEUG OPSTAAN EN OPTREE, HET HULLE DIE KRAG EN DINAMIEK OM 'N GROOT VERANDERING IN DIE SAMELEWING TE GENEREER"

[Bron: The Hands of Our Future, <<http://www.embracingtheworld.org/ayudh/>>, 22/12/2019]

TAAKINSTRUKSIES

Kies 'n menseregtekwestie wat jy dink in jou eie samelewing weerspieël word en waarmee jy in jou daaglikse lewe in aanraking om. Hierdie kwessie moet 'n duidelike gaping tussen groepe mense binne die kategorieë van diskriminasie/ongelykhede hieronder weerspieël:

- Diskriminasie op grond van ras, etnisiteit, kultuur, taal, ouderdom, klas, gestremdheid, geslag of seksualiteit
- Ongelykheid ten opsigte van mag, rykdom, opvoeding, stem, vryheid, geleentheid, basiese dienste of mediese/gesondheidsorg
- Enige ander menseregteskendings/vorm van marginalisering

Doen navorsing (verplichtend) oor hierdie kwessie onder die volgende subopskrifte:

A. Inhoud [45]

- 4.1 Gee 'n holistiese oorsig van die probleem en gee kortliks 'n verslag van jou eie blootstelling aan die kwessie, d.w.s. Wat is die kwessie? Wat neem jy persoonlik waar en waar sien jy dit raak? Waarom is hierdie kwessie 'n probleem (op watter maniere ly mense)? Watter faktore laat die gaping/kwessie voortbestaan? (15)
- 4.2 Gee 'n verslag van 'n bestaande en hoogs suksesvolle program wat in enige gemeenskap geïmplementeer word om aandag te gee aan die effek of oorsake van die kwessie wat jy uiteensit, d.w.s. Wie bestuur die program wat vir hierdie behoefte voorsiening maak? Watter stappe word gedoen? Waarom is die program effektief? (15)
- 4.3 Hoe kan hierdie program suksesvol in jou eie samelewing geïntegreer word om te help om die behoeftes van die betrokkenes te verlig? Sit kortliks uiteen wat nodig sal wees sodat dit kan gebeur en waarom jy dink dit sal in hierdie bepaalde ruimte werk. (5)
- 4.4 Wat is jou **EIE** rol in die oplossing hierbo vir die gemeenskap wat jy in Vraag 4.1 geïdentifiseer het? Maak seker dat die verslag van jou voorgestelde betrokkenheid substansie en geldigheid het, d.w.s.: Wat sal jy doen om te help om die betrokke kwessie(s) vir die mense in jou eie gemeenskap uit te skakel of reg te stel? Wat hoop jy om deur jou persoonlike betrokkenheid te bereik? (10)

B. Aanbieding [10]*

Jou aanbieding moet 'n beroep op die groot publiek doen om **bewustheid van die kwessie te skep en hulle te motiveer om stappe te doen** om deel van die oplossing te word en die gemarginaliseerde mense in die samelewing in te trek. (Albei aanbiedingsvorme is digitale voorleggings wat jy hipoteties op verskillende sosiale media-platforms kan laai om bewustheid te skep.)

Visuele elemente moet die inhoud komplementeer en ondersteun en bydra tot jou oorkoepelende motiverende beroep. 'n Sigkopiëtranskripsie moet saam met jou digitale inhoud ingelewer word.

Jy kan die inligting hierbo aanbied in enigeen van die twee vorms wat hieronder uiteengesit word.

- **Dokumentêr** (Klank- en visuele opname)*

Jou dokumentêr moet videomateriaal van die kwessie wat jy gekies het, insluit. Jy kan werklike kontekste verfilm en onderhoude met sleutelpersone voer as jy wil of jy kan inhoud van die internet aflaai. Jy kan kies om die verlangde inhoud verbaal te beantwoord of jou antwoorde op skrif digitaal inbed. Lengte van dokumentêr en eindresultaat hang af van hoe deeglik jy op die inhoudsvereistes reageer.

(10)

OF

- **Opname van Toespraak en Visuele Aanbieding***

Verfilm jousef waar jy die groot publiek formeel oor jou gekose kwessie toespreek. Maak seker dat jou visuele aanbieding duidelik sigbaar is in die filmmateriaal. Jy kan foto's/videomateriaal wat jy persoonlik geneem of van die internet afgelaai het, gebruik. Lengte van dokumentêr en eindresultaat hang af van hoe deeglik jy op die inhoudsvereistes reageer.

(10)

* Vir studente wat beperkte toegang tot tegnologie het, is dit aanvaarbaar om vir verfilmingsdoeleindes van 'n selfoon gebruik te maak. Beelde hoef nie noodwendig digitaal te wees nie.

C. Bronnelys [5]

'n Bronnelys moet ingesluit word. Maak asseblief seker dat jy 'n erkende akademiese verwysingsformaat gebruik.

(5)

TOTAAL: 60 (wat tot 'n totaal uit 30 gehalveer moet word)

Verwys na die Nasienrubriek op die volgende bladsy voor jy begin.

Nasienrubriek: 'n Geïntegreerde wêreld

BESKRYWERS	UITSTEKEND	GOED	BEREIK	NIE BEREIK NIE
Probleembeskywing	15–12	11–10	9–6	5–0
Die leerder stel die probleem en verskaf 'n gedetailleerde en holistiese oorsig van hierdie probleem. Die leerder se antwoord gee rekenskap van: - Wat die kwessie is (5) - Persoonlike verslag (2) - Waarom hierdie kwessie 'n probleem is (3) - Faktore wat die kwessie laat voortbestaan (5)	Alle elemente word in deeglike detail bespreek. Uitstaande insig in die probleem word gedemonstreer.	Alle elemente word goed bespreek. Goeie insig in die probleem word gedemonstreer. Geringe besonderhede ontbreek.	Alle elemente word bespreek, maar daar is ontbrekende skakels in die inligting. Kompleksiteit ontbreek.	Alle elemente word baie swak bespreek. Daar is groot teenstrydighede.
Huidige sosiale program	15–12	11–10	9–6	5–0
Die leerder gee 'n verslag van 'n suksesvolle program wat in 'n gemeenskap geïmplementeer word om aandag te gee aan die effek/oorsake: - Wie bestuur die program? (2) - Watter stappe word gedoen? (8) - Waarom is die program effektief? (5)	Alle elemente word in deeglike detail bespreek. Uitstaande insig in die probleem word gedemonstreer.	Alle elemente word goed bespreek. Goeie insig in die probleem word gedemonstreer.	Alle elemente word bespreek. Bevredigende insig word gedemonstreer. Daar is egter gapings in die detail.	Alle elemente word bespreek, maar substansie ontbreek in die antwoord en geen insig word getoon nie OF slegs sommige elemente word bespreek. Daar is groot gapings in die detail.
Integrasie van program	5	4	3–2	1–0
Die leerder gee 'n kort verslag van hoe die huidige program in sy/haar eie gemeenskap geïntegreer kan word: - Wat word benodig? (3) - Waarom sal die program werk? (2)	Alle elemente word in deeglike detail bespreek. Uitstaande insig in die probleem word gedemonstreer.	Alle elemente word goed bespreek. Goeie insig in die probleem word gedemonstreer.	Alle elemente word bespreek. Bevredigende insig word gedemonstreer. Daar is egter gapings in die detail.	Alle elemente word bespreek, maar substansie ontbreek in die antwoord en geen insig word getoon nie OF slegs sommige elemente word bespreek. Daar is groot gapings in die detail.
Leerderrol	10–8	7–6	5–4	3–0
Die leerder gee 'n gedetailleerde verslag van sy/haar rol in bogenoemde oplossing. - Wat sal gedoen word om die betrokke kwessie(s) uit te skakel of reg te stel? (8) - Mikpunte van die aksieplan (2)	Alle elemente word in deeglike detail bespreek. Uitstaande insig word gedemonstreer en die verslag van die leerder se betrokkenheid het substansie en geldigheid.	Alle elemente word in toereikende detail bespreek. Goeie insig word gedemonstreer en die verslag van die leerder se betrokkenheid het redelike substansie en geldigheid.	Alle elemente word in toereikende detail bespreek. Bevredigende insig word gedemonstreer. Daar is egter gapings in detail en die plan het min substansie en geldigheid.	Alle elemente word bespreek, maar substansie ontbreek in die antwoord en geen insig word getoon nie OF slegs sommige elemente word bespreek. Daar is groot gapings in die detail.
Aanbiedingsmodus	10–8	7–6	5–4	3–0
Die ondersteunende en kreatiewe elemente (meegaande beelde, kundiges, visuele materiaal, musiek, ens.) is geskik en is van toereikende gehalte om waarde toe te voeg tot die keuse van aanbieding. Die aanbieding is hoogs motiverend. (Onthou om die publiek te motiveer om stappe te doen om deel van die oplossing te word en die gemarginaliseerde mense in die samelewing in te trek.)	Die ondersteunende elemente is hoogs komplementêr vir die aanbiedingskeuse. Die aanbieding is baie motiverend.	Die ondersteunende elemente is komplementêr vir die aanbiedingskeuse. Die aanbieding is motiverend.	Die ondersteunende elemente is in 'n mate komplementêr vir die aanbiedingskeuse. Die motiverende element is bevredigend.	Die ondersteunende elemente komplementeer nie die aanbieding nie en is baie beperk. Die motiverende element is baie swak.
Verwysings	5	4	3–2	1–0
'n Bronnelys is ingesluit in die korrekte akademiese verwysingsformaat.	'n Bronnelys is ingesluit in die korrekte formaat.	'n Bronnelys is ingesluit, maar daar is 'n fout in die formaat.	'n Bronnelys is ingesluit, maar daar is 2 of 3 foute in die formaat.	Slegs die URL word verskaf – 'n bronnelys is nie ingesluit nie.